

Sygn. akt III AUa 60/13

## POSTANOWIENIE

Dnia 3 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka-Szkibiel (spr.) SSA Romana Mrotek
Protokolant:	st. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 3 września 2013 r. w Szczecinie na rozprawie

sprawy ubezpieczonego M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o składki

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 października 2012 r., sygn. akt VII U 1439/12

1. zmienia punkt II. zaskarżonego wyroku w ten sposób, że odstępuje od obciążania ubezpieczonego M. S. kosztami procesu za postępowanie przed Sądem I instancji,
2. umarza postępowanie apelacyjne w pozostałym zakresie,
3. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie na rzecz radcy prawnego M. B. kwotę 1200 (tysiąc dwieście) złotych zwiększoną o podatek od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ubezpieczonemu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Romana Mrotek SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka-Szkibiel

**Sygn. akt III AUa 60/13**

## UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 lutego 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. określił wysokość należności z tytułu nieopłaconych składek płatnika M. S. w łącznej kwocie 8.272,50 zł, w tym na ubezpieczenia społeczne – 5.900,04 zł, na ubezpieczenie zdrowotne – 1.948,68 zł, na Fundusz Pracy – 423,78 zł.

Odwołanie od decyzji złożył M. S.. W ocenie skarżącego objęte zaskarżoną decyzją należności z tytułu składek uległy przedawnieniu w maju 2011 r. Niezależnie od powyższego odwołujący się wskazał na swoją trudną sytuację materialną (fakt pobierania niewysokiej renty) oraz sprzeczność zaskarżonej decyzji z zasadami współżycia społecznego.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości, podtrzymując argumentację zawartą w decyzji oraz wniósł o zasądzenie od płatnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 23 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie oraz zasądził od M. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 1200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że M. S. w okresie od grudnia 1998 r. do 31 maja 2006 r. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. Po dokonaniu rozliczenia indywidualnego konta płatnika M. S. organ rentowy ujawnił zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy za okres od czerwca 2005 r. do maja 2006 r. W piśmie z dnia 14 listopada 2011 r. zawiadomiono płatnika o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy. M. S. ubiegał się o umorzenie zaległych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy za okres od czerwca 2005 r. do maja 2006 r. Nadto płatnik podniósł w postępowaniu przed organem rentowym zarzut przedawnienia co do składek zaległych za wskazany wyżej okres. Organ rentowy nie znalazł podstaw do przychylenia się do wniosku płatnika, a zarzut przedawnienia uznał za bezzasadny. Organ rentowy ponownie dokonał rozliczenia konta płatnika M. S. i ustalił, że według stanu na dzień 23 lutego 2012 r. ujawniono zaległości na koncie Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w kwocie 5.900,04 zł, na koncie Funduszu Ubezpieczenia Zdrowotnego w kwocie 1.948,68 zł, a na koncie Funduszu Pracy w kwocie 423,78 zł. Łączna wysokość zaległości z ww. tytułów za okres od czerwca 2005 r. do maja 2006 r. wyniosła 8.272, 50 zł.

Kierując się treścią art. 83 ust. 1, art. 32 oraz art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. nr 205 poz. 1585 ze zm., zwanej dalej ustawą systemową) w związku z art. 93 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. nr 164 poz. 1027 ze zm.) Sąd I instancji nie podzielił argumentacji płatnika, a podnoszony przez niego zarzut przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy za okres od czerwca 2005 r. do maja 2006 r. uznał za chybiony. Przy analizie zarzutu przedawnienia Sąd Okręgowy uwzględnił zmiany stanu prawnego, jakie nastąpiły z dniem 1 stycznia 2012 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. nr 232 poz. 1378 – zwanej dalej jako ustawa deregulacyjna), akcentując treść art. 27 tej ustawy, z którego wynika, że do przedawnienia należności z tytułu składek, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. (ust. 1). Jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu (ust. 2). Na tej podstawie Sąd Okręgowy zważył, że skoro składki za czerwiec 2005 r. stały się wymagalne 11 lipca 2005 r., to zgodnie ze starym biegiem przedawnienia, składki te przedawniłyby się po 10 latach od dnia 11 lipca 2005 r., czyli 11 lipca 2015 r. Natomiast zgodnie z nowym biegiem przedawnienia, składki te przedawniłyby się po 5 latach od dnia 1 stycznia 2012 r., czyli 1 stycznia 2017 r. Ponadto, w ocenie Sądu I instancji analiza dokumentacji organu rentowego nie wskazuje na istnienie uchybień w zakresie dokonanych przez organ rentowy obliczeń wysokości składek. Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że zaskarżona decyzja jest prawidłowa i na mocy art. 477<sup>14</sup> § 1 k.p.c. odwołanie M. S. oddalił.

Zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesu, uwzględniając wniosek organu rentowego o zwrot kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (§ 6 pkt 4 w zw. z § 2 ust. 1 i 2 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności

radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Dz.U. nr 163 poz. 1349 ze zm.).

Powyższe rozstrzygnięcie w całości zaskarżył płatnik M. S..

W apelacji zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwą wykładnię przepisu art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz brak wliczenia do okresu biegu przedawnienia przedziału czasowego pomiędzy 12 czerwca 2006 r. a 1 stycznia 2012 r. Na tej podstawie apelujący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji oraz zasądzenia od organu rentowego kosztów procesu według norm przepisanych. Nadto ubezpieczony M. S. wniósł o zwolnienie od obowiązku ponoszenia kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zwolnił M. S. od obowiązku uiszczania opłaty sądowej od apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 23 października 2012 r. Natomiast postanowieniem z dnia 11 czerwca 2013 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustanowił dla ubezpieczonego pełnomocnika z urzędu.

W piśmie procesowym z dnia 13 sierpnia 2013 r. ubezpieczony M. S. reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika podtrzymał apelację w części, co do punktu II. wyroku oraz cofnął apelację w pozostałym zakresie, tj. co do punktu I. wyroku i wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie II. poprzez odstąpienie od obciążania płatnika kosztami postępowania przed Sądem I instancji na zasadzie słuszności (art. 102 k.p.c.) i umorzenie postępowania apelacyjnego w pozostałym zakresie, jak też o odstąpienie od obciążania płatnika kosztami postępowania apelacyjnego i przyznania od Skarbu Państwa radcy prawnemu ustanowionemu z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, gdyż opłaty te nie zostały przez stronę zapłacone. Argumentując wniosek o zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania oraz odstąpienie od obciążenia kosztami procesu apelacyjnego, M. S. wskazywał na swoją trudną sytuację materialną i bytową oraz nieznaną przepisy prawa. Podniósł, że przepisy dotyczące przedawnienia należności składkowych zostały zmienione i skarżący nie będąc profesjonalistą był przekonany, że skrócony termin przedawnienia roszczeń wprowadzony nowymi przepisami ma zastosowanie także w jego przypadku. M. S. złożył jednocześnie odrębny wniosek o umorzenie zaległości składkowych, błędnie wywodząc, że wniosek ten będzie również rozpoznawany w tej sprawie apelacyjnej. Ponadto, skarżący podniósł, że znajduje się w bardzo trudnej sytuacji majątkowej i zdrowotnej, co wynika choćby z oświadczenia majątkowego załączonego do apelacji. Wskazał, że jedynym jego źródłem utrzymania jest renta inwalidzka w wysokości 716,04 zł, która jest dodatkowo pomniejszana o wierzitelności banku, opłaty za mieszkanie i media oraz wydatki na leki. Płatnik nie posiada żadnych innych dochodów. Dodatkowo jego sytuację pogarsza stan zdrowia, ze względu na który M. S. pozostaje pod stałą opieką medyczną. Podniósł, że cierpi na wiele chorób przewlekłych związanych z chorobami psychicznymi, które wywołują zaburzenia osobowości oraz stany lękowe i jest uzależniony od leków. Z tych względów w ocenie skarżącego obciążenie go kosztami postępowania pozostawałoby w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego prowadząc do pogorszenia i tak bardzo trudnej sytuacji płatnika.

### ***Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.***

Środek zaskarżenia w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu okazał się słuszny, prowadząc do zmiany postanowienia zawartego w punkcie II. wyroku Sądu Okręgowego. W pozostałym zaś zakresie, apelujący skutecznie cofnął apelację, co spowodowało umorzenie postępowania apelacyjnego.

Zgodnie z dyspozycją art. 391 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. w razie cofnięcia apelacji Sąd II instancji umarza postępowanie apelacyjne i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. W sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dopuszczalność cofnięcia apelacji określa nadto treść art. 469 k.p.c. wraz z odpowiednio stosowanym art. 203 § 4 k.p.c. (vide: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I UK 385/10, LEX nr 811836 i z dnia 4 lutego 2011 r., I UK 366/10, LEX nr 794784). Stosownie do brzmienia art. 203 § 4 k.p.c. sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione

czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa. Z art. 469 k.p.c. wynika natomiast, że sąd uznaje za niedopuszczalne cofnięcie środka odwoławczego także wtedy, gdy czynność taka naruszałaby słuszny interes ubezpieczonego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w rozpoznawanej sprawie brak jest okoliczności, które sprzeciwiałyby się cofnięciu apelacji przez płatnika w zakresie odnoszącym się do rozstrzygnięcia o jego odwołaniu od decyzji ZUS z dnia 23 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w sposób szczegółowy wypowiedział się co do zasadności żądań odwołującego się płatnika, a przede wszystkim dokonał wykładni przepisów o przedawnieniu zaległości składowych, którą ostatecznie zaakceptował skarżący. Odwołujący się nie kwestionował przy tym ustalenia, że w okresie objętym zaskarżoną decyzją obowiązany był do terminowego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy, ani też ich wysokości.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 391 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., wobec skutecznego cofnięcia apelacji w tym zakresie umorzył postępowanie apelacyjne zgodnie z punktem 2. sentencji postanowienia.

Odnośnie zaskarżenia rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed Sądem I instancji, Sąd Apelacyjny ocenił, że argumentacja ubezpieczonego w tej mierze jest słuszna. Sytuacja majątkowa i zdrowotna przedstawiona przez M. S., także w kontekście przedmiotu sporu i subiektywnego przekonania strony o słuszności jej twierdzeń, zdaniem Sądu Odwoławczego wpisuje się w dyspozycję normy zakodowanej w przepisie z art. 102 k.p.c., tj. stanowi wypadek szczególnie uzasadniony pozwalający na odstąpienie od obciążenia strony kosztami postępowania przed Sądem I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, że w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że norma zawarta w przepisie art. 102 k.p.c. urzeczywistnia zasadę słuszności i jako wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu – nie podlega wykładni rozszerzającej.

Z drugiej jednak strony przepis nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, toteż ich kwalifikacja zawsze należy do sądu. Wnikliwa analiza bogatego orzecznictwa sądowego, zwłaszcza Sądu Najwyższego w zakresie stosowania art. 102 k.p.c. pozwala wskazać na dość istotne różnice w kwalifikowaniu przez sąd konkretnych okoliczności danej sprawy, zwłaszcza na tle spraw cywilnych oraz postępowania odrębnego z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Podkreślenia wymaga, że w Systemie Informacji Prawnej Lex w okresie od 20 maja 1965 r. do 31 grudnia 1970 r. na podstawie art. 102 k.p.c. zawarto ogółem 25 orzeczeń, w tym aż 15 dotyczyło spraw z zakresu prawa pracy, a pozostałe spraw cywilnych. Natomiast w okresie od 1 stycznia 1971 r. do 30 września 2012 r. opublikowano ogółem 153 orzeczenia, w tym: 110 na tle spraw cywilnych, 40 w sprawach z zakresu prawa pracy, zaś zaledwie 3 stricte spraw ubezpieczeniowych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2012 r., I UZ 86/12 teza 3, Lex 1228427; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 11 września 2012 r., III AUa 269/12, teza 2, Lex 1217770; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2011 r. II UZ 19/11, Lex 1068050). Jak wynika z analizy powyższego orzecznictwa, poglądy wyrażone na tle spraw cywilnych w kontekście art. 102 k.p.c. są bardziej restrykcyjne, zaś w sprawach z zakresu prawa pracy znacznie zliberalizowane. W orzecznictwie sądowym i piśmiennictwie prawniczym utworzyła sobie jednak drogę wykładni, zgodnie z którą do kręgu okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek art. 102 k.p.c. należą nie tylko fakty związane z samym przebiegiem procesu. U podstaw tej wykładni leży postanowienie SN z 14 stycznia 1974 r., sygn. akt II CZ 223/73 (Lex nr 7379), w którym Sąd Najwyższy uznał, iż „zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całości okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.” Identyczne stanowisko zajmują przedstawiciele współczesnej doktryny prawa procesowego (zob. J. Gudowski [w:] M. Jędrzejewska, T. Ereciński, J. Gudowski, Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część I. Postępowanie rozpoznawcze, t. I, Warszawa 2006 r. s. 297). Ten liberalny kierunek wykładni został przyjęty zwłaszcza w orzecznictwie sądów pracy, a ostatnio także w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego na szczególną uwagę zasługuje postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2012 r. I UZ 86/12 (teza 3), w którym wskazano, iż „podstawę do zastosowania art. 102 k.p.c. stanowią konkretne okoliczności danej sprawy przekonujące o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne, niesprawiedliwe. Stanowią je zarówno fakty związane z samym procesem, jak i leżące poza nim, a dotyczące : sytuacji życiowej, stanu majątkowego stron, które powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego”. Z uzasadnienia przywołanego orzeczenia wynika, że przepis art. 102 k.p.c. powinien być zastosowany wówczas, gdy w okolicznościach danej sprawy obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu przeciwnika byłoby rażąco niezgodne z zasadami słuszności. Ustalenie, czy w okolicznościach konkretnej sprawy zachodzą „wypadki szczególnie uzasadnione”, ustawodawca pozostawia swobodnej ocenie sądu, a sposób korzystania z art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i to do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstępianie od generalnej zasady (art. 98 § 1 k.p.c.) obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej spór. Urzeczywistniający zasadę słuszności art. 102 k.p.c., stanowiąc wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik sporu, nie podlega wykładni rozszerzającej i związany jest z obowiązkiem strony podania okoliczności zezwalających na przyjęcie, że zachodzi „szczególnie uzasadniony wypadek” (por. postanowienia: z 18 października 2010 r., I PZ 15/10, niepubl.; z 17 marca 2010 r., II CZ 105/09, niepubl.; z 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09 Lex nr 564753: z 2 grudnia 2009 r., I CZ 92/09, niepubl.). Ingerencja w to uprawnienie, w ramach rozpoznawania środka zaskarżenia od rozstrzygnięcia o kosztach procesu, następuje jedynie w sytuacji stwierdzenia, że dokonana ocena jest dowolna, oczywiście pozbawiona uzasadnionych podstaw. Jednocześnie w orzecznictwie podkreśla się, że ocena ta nie może być dowolna oraz wymaga uzasadnienia zawierającego przedstawienie okoliczności, które sąd uznał za wypadki szczególnie uzasadnione w rozumieniu tego przepisu (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lutego 2010 r., I CZ 111/09, niepubl.).

Podobny też pogląd zawarł Sąd Najwyższy w przywołanym wyżej postanowieniu z dnia 28 czerwca 2011 r. II UZ 19/11 wskazując, że „Art. 102 k.p.c. nie konkretyzuje pojęcia "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, sądowi. Ocena ta następuje niezależnie od ewentualnego wcześniejszego zwolnienia strony od kosztów sądowych i ustanowienia dla niej adwokata lub radcy prawnego. Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania tego przepisu można zaliczyć nie tylko związane z przedmiotem sporu, a zwłaszcza jego precedensowym charakterem oraz samym przebiegiem procesu, w szczególności gdy przegrywający spór prowadzi proces w sposób niełojalny, dążąc do przewlekłości postępowania i zwiększenia jego kosztów, ale także dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony”.

Z uwagi na dość skromne orzecznictwo sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu prawa pracy, w których podstawę zastosowania art. 102 k.p.c. stanowiły okoliczności związane z samym procesem, jak i leżące poza nim, a dotyczące sytuacji życiowej, stanu majątkowego, które powinny być oceniane z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (tak m.in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2012r., II PZ 6/12; z dnia 2 grudnia 2011r., II PZ 29/11; z dnia 30 września 2011 r., III PZ 6/11; z dnia 22 lutego 2011 r., II PZ 1/11; z dnia 15 grudnia 2010 r., PZ 46/10; z dnia 2 czerwca 2010 r., I PZ 2/10). Precedensowy charakter sprawy oraz szczególną zawilóść jako podstawy zastosowania art. 102 k.p.c. Sąd Najwyższy analizował natomiast m.in. w postanowieniach z dnia 29 listopada 2010 r., teza 1, II PZ 35/10, z dnia 13 września 2010 r., teza 1, II PZ 24/10, z dnia 15 kwietnia 2010 r., I PZ 5/10, z dnia 29 sierpnia 1973 r., I PR 199/73, z dnia 27 kwietnia 1971 r. I PZ 17/71.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, powołane powyżej orzecznictwo Sądu Najwyższego w zakresie interpretacji pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych” w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w pełni uzasadnia zastosowanie art. 102 k.p.c. w okolicznościach niniejszej sprawy.

Płatnik M. S. uzasadniając celowość zastosowania art. 102 k.p.c. wskazywał zarówno na nieznamość przepisów, w tym niewłaściwe ich rozumienie oraz trudną sytuację materialną i zdrowotną. Jakkolwiek w sprawie oś sporu

koncentrowała się na zagadnieniu okresu przedawnienia należności składkowych, które było regulowane odmiennie w czasie powstania zaległości oraz w czasie rozstrzygnięcia sporu, to bez wątpienia spór nie miał charakteru precedensowego, a wykładnia zastosowanych przez organ rentowy oraz Sąd I instancji przepisów jest jednolita. Sąd Apelacyjny aprobuje przy tym pogląd, że sama tylko nieznanomość przepisów prawa oraz niewłaściwa ich interpretacja oczywiście nie uzasadnia zastosowania art. 102 k.p.c. Nie wyklucza to jednak tezy o silnym przekonaniu strony o słuszności swych żądań, dochodzonych w procesie, zwłaszcza gdy uwzględni się okoliczność, że stroną tą jest osoba fizyczna (nie będąca prawnikiem) działająca w procesie (przed Sądem I instancji i przy wnoszeniu apelacji) osobiście, która jest schorowana, w tym cierpi na schorzenia natury psychicznej. Ubezpieczony M. S. wykazał, że przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Z twierdzeń strony popartych przedłożoną dokumentacją medyczną wynika, że od wielu lat cierpi na organiczne zaburzenia depresyjne i lękowe, organiczne zaburzenia osobowości oraz uzależnienie od leków i alkoholu. W związku z tymi chorobami M. S. leczy się w klinikach i szpitalach psychiatrycznych. Obecnie też jest osobą samotną, nie mającą nikogo na utrzymaniu. Jedynym źródłem dochodu ubezpieczonego jest świadczenie rentowe w wysokości 716 zł, które jednocześnie jest obciążone zajęciem komorniczym w związku z postępowaniem egzekucyjnym toczącym się z wniosku wierzyciela - banku. Jako zgodne z zasadami doświadczenia życiowego należy traktować twierdzenia skarżącego, że co miesięcznie zobligowany jest także ponosić koszty związane z mieszkaniem, opłaty za media, jak również wydatkować pewne kwoty na wyżywienie i leki. Uwzględniając wszystko powyższe, Sąd Apelacyjny nie ma wątpliwości, że dochody ubezpieczonego z pewnością nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich jego niezbędnych potrzeb życiowych. W tej sytuacji trudno więc oczekiwać, aby M. S. miał możliwość uiszczenia kosztów procesu, powstałych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Odnosząc wskazane okoliczności faktyczne do przedstawionych na wstępie ustawowych uwarunkowań możliwości orzekania o kosztach procesu według art. 102 k.p.c., Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek przemawiający za nieobciążeniem strony przegrywającej spór kosztami procesu w całości. Tezę taką uzasadnia zasada słuszności proklamowana analizowanym przepisem art. 102 k.p.c. przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności tej sprawy, dotyczącym jej przedmiotu i sposobu prowadzenia postępowania oraz jego wyniku, a w szczególności subiektywnego (choć niesłusznego) przekonania strony o zasadności dochodzonych żądań, jak też sytuacja życiowa, majątkowa i zdrowotna ubezpieczonego.

Zgodnie z powyższym Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 102 k.p.c. zmienił postanowienie o kosztach procesu zawarte w punkcie II. wyroku Sądu Okręgowego (punkt 1. postanowienia) i odstąpił od obciążania ubezpieczonego tymi kosztami.

Na rzecz pełnomocnika – radcy prawnego ustanowionego z urzędu dla ubezpieczonego zasądzono na podstawie art. 22<sup>3</sup> ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2010 r., Nr 10, poz. 65) w związku z art. 98 § 3, art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c., wynagrodzenie w wysokości wynikającej z regulacji § 2 ust. 1-3 i § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349).

SSA Romana Mrotek SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka-Szkibiel